

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2017/2018

Destinace (země, místo): Srbsko

Jméno, příjmení: Mgr. Stanislav Havel

V Srbsku žije necelých dva tisíce českých krajanů, kteří přišli na území jižního Banátu z českých vesnic z Rumunska druhotnou emigrací. Nejvíce jich žije ve městě Bela Crkva a blízkém okolí. Najdeme tu i jednu z nejmenších vesnic v Srbsku a tou je ryze česká vesnice Češko Selo.

Hlavní organizací Čechů v Srbsku je Česká národní rada se sídlem v Bele Crkvi, která také zajišťuje výuku českého jazyka. Český jazyk se v Srbsku vyučuje jako zájmová (fakultativní) činnost. Já jsem učil ve čtyřech obcích: v Bele Crkvi, Českém Selu, Kruščici a ve Vršci. Všude funguje výuka pod patronací Českých besed, každá disponuje prostory využitelnými k výuce. Výuka funguje převážně v odpoledních či spíše večerních hodinách. Podle možností také pomáhám organizovat kulturní a společenské akce v České besedě Bělehrad. Do všech destinací dojíždím autem.

Výuka a počty žáků

Kruščice

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	16
Starší děti – druhý stupeň	17
Středoškoláci – třetí stupeň	3
Dospělí	15

V Kruščici je nejvyšší návštěvnost dětí na hodinách českého jazyka. Výuka probíhá dvakrát týdně. V úterý a pátek. Od 18:00 mají výuku mladší děti, od 19:00 starší. Výuková jednotka trvá šedesát minut. Od 20:00 hodin probíhá každé úterý „český“ fotbalový trénink, na který přicházejí i středoškoláci. Problém bylo dát dohromady dospělé na výuku. Od jara do podzimu nemají čas, protože se starají o hospodářství. Scházíme se tak především v zimním období v českém domě při společných akcích jako je výroba vánočních ozdob, pečení perníků či výroba kraslic na Velikonoce. Krajané v Kruščici se rádi scházejí v Českém domě na přátelskou družbu. Uvaří se guláš či fazole, společně se posedí a prodiskutuje vše potřebné. Výuka dospělých má tedy formu diskusního klubu.

Výuka dětí probíhá v zimních měsících v Českém domě v Kruščici a na jaře a v létě v Etno domě v Kruščici, kde postupně vznikla staročeská třída. Počet dětí dosti kolísal. Na prvním stupni jsem začínal se dvěma žáky a certifikáty na konci školního roku rozdál šestnácti. Jako velká motivace ke zvýšení účasti žáků na výuce

posloužil fotbal. Začal jsem s dětmi trénovat a hrát fotbal. Podmínkou pro účast na fotbale byla u školních dětí docházka na hodinách češtiny. Středoškoláci zatím nemají o výuku češtiny zájem. Ale chodí na české fotbalové tréninky a na všechny kulturně společenské akce (masopust, pálení čarodějnic, vynášení Morany, fotbalový turnaj atd.). Téměř pro všechny děti je čeština jako druhý jazyk, protože doma a ve škole mluví hlavně srbsky. Zajímavostí je, že většina žáků jsou Srbové, kteří se chtějí učit česky.

Bela Crkva

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	15
Starší děti – druhý stupeň	2
Středoškoláci – třetí stupeň	10
Dospělí	23

Jestliže v Kruščici chodí nejvíce dětí, tak ve městě Bela Crkva mají největší zájem o výuku právě dospělí. Jelikož mám na druhém stupni pouze dvě děti a na prvním patnáct, spojil jsem je v jeden kurz. Děti se scházejí jednou týdně v prostorách Školy plus v Bela Crkvě. Se středoškoláky jsme začali nacvičovat divadlo, ale původní hra byla velmi složitá a kvůli časové tísní jsme ji nestihli nacvičit do masopustu (což je tady klíčový termín divadla). Nové divadelní představení plánujeme začít nacvičovat již od září, snad se nám tentokrát plán podaří dotáhnout do konce.

V Bele Crkvi vedu dva kurzy pro dospělé. Jedna skupina chodí na kurz češtiny každé pondělí do Školy plus. Tato skupina je specifická tím, že se jedná většinou o učitele a významné osobnosti města Bela Crkva a vyžaduje od učitele vskutku profesionální přístup, ale na druhou stranu je to vždy velmi pohodové a přátelské setkání.

Druhou skupinu tvoří čeští krajané, kteří chodí na hodinu češtiny každý čtvrtek do Českého domu. Jedná se většinou o třetí generaci krajanů, kteří ale s chutí řeší různé gramatické kvízy a rádi se učí. Po vyučování následuje diskusní klub.

České Selo

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	4
Dospělí	8

České Selo je sice nejmenší obec v Srbsku, ale zato ryze česká. Do školy tu chodí jen dvě sestry a jejich nejmladší bratr. K této rodinné skupince jsem přiřadil i svého syna a vznikla tím alespoň malá skupina. Výuka v Českém Sele probíhá pravidelně jednou týdně ve čtvrtek v domácnosti rodiny Bužkových. Je zde také možnost využít prostory místního Českého domu.

U dospělých vlastní výuka neprobíhá. Všichni mluví česky velmi dobře. Jedná se tedy vždy o přátelskou návštěvu v rodině a povídání si.

Vršac

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	4
Dospělí	14

Vršac je nejmladší Českou Besedou, ve které se vyučuje český jazyk. Na výuku pro děti chodí celkem pravidelně tři dívky a jeden chlapec. I dospělí mají opravdový zájem o výuku a chodí pravidelně a v hojném počtu. Zde je ale problém v rozdílu úrovně češtiny. Někteří jsou téměř rodilými mluvčími, jiní začátečníky.

Organizace a obsah výuky

S nejmenšími dětmi jsem se zaměřil na slovní zásobu. Začali jsme praktickými otázkami – aby děti dokázaly vyjmenovat a napsat dny v týdnu, měsíce v roce, vyjmenovat barvy, správně používat číslovky, nakoupit si potraviny v českém obchodě, vyjmenovat domácí a divoká zvířata, popsat počasí, vyjmenovat sporty a sportovní náčiní atd.

Se staršími dětmi jsem se zaměřil více na gramatiku a syntax. Učili jsme se skloňovat podstatná jména, stupňovat přídavná jména a příslovce, používat správná slovesa, sestavit správně český slovosled. Učili jsme se, co jsou antonyma, synonyma, homonyma atd. Důležité bylo také vysvětlit používání přízvuku, který je odlišný v češtině a v srbské. Žáci se také učili pracovat s textem.

Děti, mládež i někteří dospělí se zúčastňovali společenských akcí v rámci českých besed – pečení a zdobení perníků, výroba perníkového betlému a vánočních ozdob, psaní vánočních přání, přípravy masopustu, zdobení kraslic na Velikonoce, přednášky českého kněze atd. Součástí výuky jsou také zimní filmové večery v Českém domě v Kruščici.

Součástí výuky byly také výtvarné dílny, které vedla moje manželka. Několik dětí se zúčastnilo výtvarné soutěže Lidice 2018.

Mladší i starší děti v Kruščici secvičily a sehrály divadelní představení *Lotrando a Zubejda*. Zkoušky divadla nebyly jednoduché, neboť pro téměř všechny děti v Kruščici je čeština druhým jazykem a doma se mluví jen srbsky. Nakonec se hra dočkala premiéry na *Den České národní rady* a reprízy na *Noci Muzea* u Etno domu v Kruščici a druhou reprízu pak předvedly děti na karnevalu v Bele Crkvě.

Pro dospělé v Bele Crkvě a ve Vršci jsem se vždy snažil připravit tematický pracovní list (počasí, cestování, škola, dovolená, oblékání atd.). Každý tematický list měl tedy svoje hlavní téma a zaměřoval se na lexikologii, gramatiku i syntax. Nechyběla ani práce s hudebním textem, do kterého posluchači doplňovali chybějící text, a poté se zpívalo. Po výuce vždy následuje debaťní skupina, ve které se diskutuje zásadně česky.

S mládeží v Bele Crkvi jsme nacvičovali divadelní představení, jinak se samotné výuky nezúčastňují.

Podmínky pro výuku

Podmínky pro výuku jsou celkem dobré. V Bele Crkvi probíhá výuka v Českém domě a ve Škole plus. V Českém domě je k dispozici klasická třída, která je v zimním období vytápěná. Prostory Českého domu v Bele Crkvi může také učitel používat i mimo vyučování pro své přípravy. Výhodou je zde možnost využití internetu.

Ve Škole Plus v Bele Crkvi se vyučuje v pěkně upravené třídě a učitel zde má k dispozici i menší místnost pro přípravu a vedlejší školní i mimoškolní činnost.

V Kruščici se děti scházejí v zimním období v Českém domě, kde jsou kamna a sál se dá vždy dobře připravit na výuku. Od jara do léta se snažíme využívat kruščický Etno dům. Jedná se o původní české stavení, které zakoupila Česká beseda Kruščice a chce z něj vytvořit malé muzeum místních Čechů, ale i místo, kde se bude vyučovat český jazyk. Podařilo se nám z bývalé maštale vytvořit staročeskou třídu (s kamny, kachlovou podlahou a se starou tabulí), kterou jsme spolu s manželkou postupně výtvarně vyzdobili.

V Českém Selu probíhá výuka zatím u rodiny Bužkových, ale je zde možnost využívat i prostory Českého domu.

Ve Vršci probíhá výuka v České Besedě, kde je k dispozici vše, co učitel k výuce potřebuje.

Mediální činnost

Krajané vydávají časopis *Česká beseda*, který je dvojjazyčný (srbsko-český) a má svou srbskou a českou část. Do časopisu píšou články o aktuálním dění v české komunitě a překládám články ze srbské do češtiny.

Na Radiu Bela Crkva je oblíbené pondělní české vysílání *Krajanka*, ve kterém má svůj díl i český učitel, který přináší krajanům zprávy z české komunity a seznamuje posluchače s děním v České republice.

Na veřejnoprávním rozhlase mají všechny menšiny svoje vysílání. Krajanské se jmenuje *České slovo* a učitel funguje jako hlavní redaktor a zároveň připravuje materiál pro rubriky: *Jak se řekne česky*, *Zprávy z komunity* či rubriku *Příběhy z reality*.

Jako učitel také spolupracuji na televizních dokumentech o místních Češích. Například v pořadu České televize *Babylon*, či v srbské televizi RTS o českých tradicích a zvycích nebo ve zprávách místní Vršacké televize.

Spolupráce s dalšími institucemi

Nejdůležitější institucí pro učitele v Srbsku je Česká národní rada (ČNR), která má sídlo v Bele Crkvi. Předsedou rady je pan profesor Jože Sivaček a sekretářem pan Davorin Škornička. Spolupráce je vynikající a oba pánové se snaží učitelé co nejvíce pomoci.

Velmi dobrá je také spolupráce s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě. Dnes již bývalá paní velvyslankyně Ivana Hlavsová se vždy snažila podporovat krajanské akce, které také ráda navštěvovala. Paní konzulka Petra Feiková také podporuje a navštěvuje krajanské akce a je s ní velmi dobrá spolupráce.

V každé obci, kde učím český jazyk, spolupracuji hlavně s předsedy Českých besed. Máme dobré vztahy a prohlubujeme spolupráci.

Starostové obcí Bela Crkva a Kruščice mají české předky a ke krajanům mají velmi dobrý vztah a snaží se je podpořit dle svých možností.

Dobrá je také spolupráce s hnutím *Brontosaurus*, které každoročně pomáhá v Českém Selu a okolí s údržbou vesnice.

Práce učitele zahrnuje i psaní nejrůznějších grantů a projektů, ať již pro srbské nebo pro české instituce. Velmi dobrá je také spolupráce s učiteli z rumunského Banátu.

Církevní život v srbském Banátu.

Víra je pro krajany velmi důležitá. Je také rozlišovacím prvkem od Srbů. Čeští krajané jsou většinou katolického vyznání (jen v okolí města Vršac je několik evangelíků) a Srbové jsou pravoslavní. Liturgie i zpěvy jsou v Kruščici, Gáji a v Českém Selu výhradně v českém jazyce. Ve městě Beli Crkvě je liturgie v srbštině, ale zpěvy jsou české. I já se aktivně zúčastňuji církevního života (čtu čtení v kostele, pomáhám s liturgií).

V lednu jsem pozval do Kruščice českého katolického faráře. Pan Milan Vrbiak sloužil celý týden mše svaté, připravil svátost smíření a hlavně se věnoval krajanům. Návštěva českého kněze měla velký úspěch.

Podmínky pro učitele.

Bydlím s rodinou v domku na konci vesnice v Kruščici. Dům patří českým krajanům, kteří jsou v místní české menšině aktivně zapojeni. Dům se musel přes léto, než jsem nastoupil na místo učitele, zrekonstruovat, aby byl obyvatelný. Musela být zavedena voda, elektřina, vybudována koupelna a WC, kuchyň, bylo třeba předělat podlahy, omítky a další. Takovýto start v novém působišti naprosto odlišném od podmínek, jaké známe z Česka, byl velkou životní zkušeností, vyžadoval odhodlání, nadšení a ochotu nahlédnout na své povolání i okolnosti osobního fungování v naprosto jiné perspektivě. Nastěhovat jsme se mohli až v říjnu a do toho začal školní rok. Začátek to byl opravdu náročný. Dočasně jsme se ubytovali v Bele Crkvi ve skautském domě, odtud jsme vyjžděli na stavbu a na první výukové hodiny. Úsilí vynaložené do rekonstrukce domku se nám zúročilo: žijeme zde komunitní život na klidném kraji vesnice, přítomnost učitele i jeho rodiny je zde vnímána pozitivně. Vztahy s místními Srby i Čechy vytváříme i díky kontaktu celé rodiny s okolím velmi lehce.

Co se podařilo

Podařilo se obnovit kurzy pro dospělé v České Besedě Bela Crkva a ve Škole Plus Bela Crkva. Probíhala i pravidelná výuka v Českém Selu a ve Vršci začali chodit na hodiny češtiny i děti. Podařil se start nového

rozhlasového pořadu *České slovo*. V Kruščici jsme založili fotbalový oddíl žáků, který je veden v českém jazyce.

Co se nepodařilo

Nepodařila se realizovat výuka v Gáji a u skautů v Bele Crkvi.

Poděkování.

Velké poděkování patří Domu zahraniční spolupráce za poskytnutí pomůcek a darů na výuku, zvláště pak paní doktorce Olze Vlachové za veškerou podporu a pomoc. Chtěl bych také poděkovat panu předsedovi České národní rady Jože Siváčkovi a Davorinovi Škorničkovi za veškerou podporu a servis a všem předsedům Českých besed za podporu ve výuce.

Neposlední díky patří Českému velvyslanectví v Bělehradě za veškerou podporu.

Významnější akce

23. 8. 2017 – Zlatna Jesen Gudurica

28. 9. 2017 – Svatováclavská jízda v Gáji

7. 10. 2017 – Festival folkolora v Bela Crkvě

25. 11. 2018 - Kateřinský bál v Bela Crkvě

9. 12. 2017 – Mikulášská nadílka v Bela Crkvě, Kruščici a ve Vršci

12. 12. 2017 – Pečení perníků v Českém domě v Kruščici

19. 12. 2017 – Výroba vánočních ozdob a zdobení vánočního stromu v Kruščici

6. 1. 2018 – Tříkrálová koleda v Kruščici

10. – 13. 2. 2018 -Český masopust Bele Crkvě a v Kruščici

10. 2. 2018 - Maškarní bál pro děti v Bela Crkvě a v Kruščice

18. 3. 2018 - Vynášení Morany v Kruščici

7. 4. 2018 - JAJA Fest v Bela Crkvě

29. 4. 2018 – Pálení čarodějnic v Kruščici

9. – 11. 5. 2018 – Konference Brána jazyku a literatuře otevřena

16. 5. 2018 – Den České národní rady v Kruščici

19. 5. 2018 – Noc muzea v Českém Selu a v Kruščici

24. 5. 2018 – Konference Historie vztahů mezi Československem a Jugoslávií

17. 6. 2018 - Fotbalový turnaj českých besed

20. 6. 2018 – Prezentace seriálu Šumné stopy v Bela Crkvě

30. 5. 2018 – Den Dunaje ve Staré Palance

11. 8. 2018 – Paprikašijáda v Českém Selu